

A TANTÁRGY ADATLAPJA
Ideológiakritika
Egyetemi tanév 2026/2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
1.2. Kar	Történelem és Filozófia
1.3. Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4. Szakterület	Filozófia
1.5. Képzési szint	Mesterképzés (MA)
1.6. Tanulmányi program/ Képesítés	Kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Ideológiakritika			A tantárgy kódja	HMM2401
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Szigeti Attila egyetemi adjunktus				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Szigeti Attila egyetemi adjunktus				
2.4. Tanulmányi év	2	2.5. Félév	4	2.6. Értékelés módja	Vizsga
2.7. Tantárgy rendszere	Kötelező			2.8. Tantárgy típusa	Alaptárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2. előadás	2	3.3. szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	36	melyből: 3.5. előadás	24	3.6 szeminárium/labor	12
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					42
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					42
Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összórással)					40
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					40
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					168
3.8. A félév összóraszám					36 fiz./204 conv.
3.9. Kreditszám					8

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. tantervi	
4.2. kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Az előadások 70%-án kötelező a részvétel, azaz a 14 előadásból minimum 9-en a hallgatónak kötelező jelen lennie.
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	A szemináriumi részvétel kötelező. Az elmaradt szemináriumokat be lehet pótolni.

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák (a tantervből kell átvenni)¹

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP1	A társadalomtudományok és a bölcsészettudományok kutatási módszereinek kreatív alkalmazása problémamegoldás során, az eredmények érveléssel alátámasztott közlése
CP2	A filozófia tudományterületére jellemző kutatási folyamatok megtervezése és irányítása: egy terjedelmesebb (50–70 oldalas), a tudományterület ismeretanyagához hozzájáruló kutatási munka (disszertáció) megtervezésének, elkészítésének és bemutatásának a képessége
CP4	Társadalomkritikai és multikulturális célokat szolgáló közpolitikák és kulturális projektek kidolgozása
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	A kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok szakterületének mélyreható ismerete, a képzési programra jellemző elméleti, módszertani és gyakorlati fejlemények ismerete
CT3	A társadalom és a kultúra aktuális problémáinak beazonosítása, elemzése és megoldása a kritikai társadalomelmélet, a multikulturális vagy interkulturális tanulmányok szemszögéből, interdiszciplináris kutatási módszerek alkalmazásával

6.2. A tanulmányi programra jellemző képzési eredmények (a tantervből kell átvenni)²

A tantárgy által megcélzott tanulási eredmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
CP1	Rendelkezik alapvető filozófiatörténeti ismeretekkel és ismeri a főbb filozófiai irányzatokat	Képes érveket megfogalmazni a társadalommal, az emberekkel és az egyénnel kapcsolatos általános és strukturális kérdésekben
CP2	Ismeri a kortárs társadalom- és politikafilozófia, az alkalmazott etika szakterületeinek sajátos elméleti fejleményeit és fogalmait, továbbá a társadalom-, a politika-, kommunikáció- és kultúratudományok, a vizuális és filmtudományok tudományterületein a társadalomkritikával és a multikulturalizmussal kapcsolatos elméleti szempontokat	Képes ésszerűen érvelni az emberi létezéssel, az értékrendekkel, a tudással vagy a valósággal kapcsolatos vitákban
CP3	Képes interdiszciplináris kutatási módszerek alkalmazásával beazonosítani és elemezni a társadalom és a kultúra különböző vetületeit: a társadalmi-gazdasági válságok, a társadalmi és politikai mozgalmak, a multikulturalizmus, a nemzetközi migráció, valamint az interkulturális kommunikáció és mediáció szerepét a kortárs társadalomban	Képes társadalomkritikai és multikulturális célokra irányuló közpolitikákat és kulturális projekteket kidolgozni

¹ A tanulmányi program tantervéből át kell venni azokat a szakmai és/vagy transzverzális kompetenciákat, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. Minden kompetencia esetében változatlan formában át kell venni a teljes kijelentést, beleértve a kompetencia kódját is, ahogyan a tantervben megjelenik. Amennyiben a két kategória közül valamelyikből nem vesznek át kompetenciákat, a táblázatban az adott kategóriának megfelelő sort törölni kell.

² Meg kell említeni a tanulmányi programra jellemző képzési eredményeket, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. A tantárgy típusának (alaptárgy/szaktárgy/kiegészítő tárgy) megfelelő jellemzőket változatlan formában kell átvenni a tantervből, és a kapcsolódó kompetencia jobb oldalán kell feltüntetni.

7. Tárgy-specifikus tanulási eredmények

Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)
1. A hallgató/végzett ismeri a jelenkori és kortárs ideológiakritika főbb szerzőit, műveit, kérdésfelvetéseit és válaszait.
2. A hallgató/végzett összefüggéseket teremt a marxianus, illetve a posztmarxista: posztstrukturalista és posztmodern, pszichoanalitikai, feminista és szociológiai ideológia-elméletek, valamint a vilárendszer-elmélet és a politikai ökológia elméletei között, összehasonlítja az ezekben megfogalmazott érveket, felfogásokat.
Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
1. A hallgató/végzett elemzi és alkalmazza a jelenkori és kortárs ideológiakritika elgondolásait és fogalmait, normatív-értelmező módszerét.
2. A hallgató/végzett alkalmazza az ideológiakritika eredményeit a kortárs világ kulturális-művészeti, társadalmi-politikai és tudományos kérdéseire, illetve a kortárs információs és kommunikációs technológiák, a vizuális és médiakultúra elemzésében és kutatásában.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések ³
Marx: árufetisizmus	Előadás	
Lukács: konkrét totalitás, osztálytudat, az „áru öntudata”	Előadás, szövegelemzés, vita	
Gramsci: hegemonia-elmélet	Előadás, szövegelemzés, vita	
Althusser: az ideológia, mint imaginárius viszony; ideologikus államapparátusok	Előadás, szövegelemzés, vita	
Posztmodern kapitalizmus: Debord, Jameson	Előadás, szövegelemzés, vita	
Laclau és Mouffe: diskurzus-elmélet és populizmus	Előadás, szövegelemzés, vita	
Žižek pszichoanalitikus (lacaniánus) ideológiakritikája	Előadás, vetítés, szövegelemzés, vita	
Butler: feminizmus és performativitás	Előadás, vetítés, szövegelemzés, vita	
Bourdieu: habitus-elmélet	Előadás, vetítés	
Társadalmi reprodukció	Előadás, szövegelemzés, vita	
Vilárendszer-elmélet: félperiféria és a felzárkózás illúziója	Előadás, szövegelemzés, vita	
Politikai ökológia: antropocén, kapitalocén, világ-ökológia	Előadás, szövegelemzés, vetítés, vita	

Könyvészet

Althusser, L.: *Marx – Az elmélet forradalma*, Kossuth, Budapest, 1968.

Bourdieu, P.: *Az elmélet gyakorlatának vázlata*. Napvilág, Budapest, 2009

Butler, J.: *Jelentős testek*, Új Mandátum, Budapest, 2005.

Butler, J., Laclau, E., Žižek, S.: *Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left*. Verso, London, 2000.

Debord, G.: *La Société du spectacle (1967)*. In: Guy Debord: *Oeuvres*. Quarto Gallimard, Paris, 2006, 766-859. (Debord, G.: *A spektakulum társadalma. Kommentárok a spektakulum társadalmához*. Open Books, Budapest, 2022.)

Eagleton, T.: *Ideology: An Introduction*. London, Verso, 1991.

Forgacs, D. (ed.): *The Antonio Gramsci reader. Selected writings 1916-1935*. New York University Press, 2000.

Jameson, F.: *Postmodernism or the Cultural Logic of Late Capitalism*, Durham, Duke University Press, 1990.

Laclau, E. – Mouffe, C.: *Hegemony and Socialist Strategy*, Verso, London, 1985.

Laclau, E.: *A populista ész*, Noran Libro, Budapest, 2011.

Lukács, Gy.: *Történelem és osztálytudat*, Magvető, Budapest, 1971.

Marx, K.: *A tőke. I. könyv*. Kossuth, Budapest, 1973.

Moore, J. W.: *Capitalism in the Web of Life. Ecology and the Accumulation of Capital*. Verso, London, 2015.

³ Például szervezési szempontok, ajánlások a hallgatók számára, a kurzushoz/szemináriumhoz kapcsolódó konkrét szempontok, mint például a területen dolgozó szakemberek meghívása stb.

Wallerstein, I.: *Bevezetés a világrendszer-elméletbe*. L'Harmattan, Budapest, 2010.

Žižek, S.: *The Sublime Object of Ideology*. London, Verso, 1989.

Žižek, S. (ed.): *Mapping Ideology*. London, Verso, 1994.

8.2 Szeminárium/ Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Marx, 1973, 74-85.	Szövegelemzés, vita	
Lukács, 1971, 210-245, 270-318, 434-454.	Szövegelemzés, vita	
Gramsci, in Forgacs (ed.), 190-221.	Szövegelemzés, vita	
Althusser: „Az elméleti gyakorlat folyamata” in Althusser, 1968, 46-78; Althusser, 1970/1996.	Szövegelemzés, vita	
Debord, 2022, 1-2. fejezet. Jameson, 2010, 9-72.	Szövegelemzés, vita	
Laclau in Kellék, 2019/61.	Szövegelemzés, vita	
Žižek 1989, 1. fejezet (magyarul: 1994). Žižek 1997, 2006.	Szövegelemzés, vita	
Butler, 2005, 39-64; „Bajos nemek” in <i>Vulgo</i> .	Szövegelemzés, vita	
Bourdieu, 2009, 208-250.	Szövegelemzés, vita	
Fraser, 2018.	Szövegelemzés, vita	
Arrighi, 2014.	Szövegelemzés, vita	
Malm és Hornborg, Moore in Fordulat, 2019/1	Szövegelemzés, vita	

Könyvészet

Althusser, L.: Idéologie et appareils idéologiques d'État. (Notes pour une recherche). *La Pensée*, no 151, 1970/151.

(Magyarul: Althusser, L.: Ideológia és ideologikus államapparátusok. In: *Testes könyv I.* Szeged, 1996, 373-412.)

Arrighi, G.: A fejlődés illúziója. A félperiféria koncepciójának megújítása. *Eszmélet*, 2014/103, 159-192.

Butler, J.: Bajos nemek (válogatás). *Vulgo*, VI/3, 102-122.

Fordulat – Társadalomelméleti folyóirat, 24. szám: *Társadalmi reprodukció. Az élet újratermelése a kapitalizmusban*. 2018/2. (<http://fordulat.net/?q=huszonnegyedik>)

Fordulat – Társadalomelméleti folyóirat, 25. szám: *Klimaváltozás és kapitalizmus*, 2019/1. (<http://fordulat.net/?q=huszonötödik>)

Fraser, N.: A tőke és a gondoskodás ellentmondásai, *Fordulat*, 2018/2, 88-108.

Laclau, E.: Populizmus: mit fed a név? *Kellék – filozófiai folyóirat*, 2019/61, 53-68.

Szigeti, A.: Lukács és Debord: eldologiasodás és spektakulum. In Rigán Lóránd és Ungvári Zrínyi Imre (szerk.): *Az értelem anyanyelvén. Magyar filozófusok a 20. és 21. században*, Komp-Press, Kolozsvár, 2016, 177-193.

Szigeti, A.: A Valós fantáziapótlékai. Slavoj Žižek és az ideológia pszichoanalitikus filozófiája. *Erdélyi Múzeum*, 2015/4, 37-49.

Szigeti, A.: A kapitalocén – avagy mibe kerül az olcsó természet? *Fordulat*, 2019/1, 54-78.

Žižek, S.: Hogyan találta fel Marx a tünetet? *Pompeji*, 1994/1-2, 198-225.

Žižek, S.: A fantázia hét fátyla. *Vulgo*, 2004/2, 103-133.

Žižek, S.: Megteheted! 2000 – Irodalmi és Társadalmi havi lap. 2006/7-8. (<http://ketezer.hu/2006/07/megteheted/>)

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok ⁴	9.2 Értékelési módszerek ⁵	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás	Az előadáson átadott ismeretanyag elsajátítása, ennek megfelelő alkalmazása és használata	Az ellenőrzés folyamatosan történik a félév során a vitákba való bekapcsolódás révén, valamint a félévi záróvizsgán	20%

⁴ Az értékelési kritériumoknak közvetlenül tükrözniük kell a tanulmányi program és a tantárgy szintjén kitűzött képzési eredményeket. Pontosabban, a várható képzési eredményeknél felsorolt eredményeket értékelik.

⁵ Javasolt mind a végső kiértékelési módszerek, mind a folyamatos kiértékelési stratégia meghatározása.

	A kortárs ideológiakritika filozófia témáinak, problémafelvetéseinek, fogalomkészletének és leíró-értelmező gyakorlatának a megfelelő elsajátítása, illetve alkalmazása	Félév végi, szóbeli záróvizsga	50%
9.5 Szeminárium / Labor	A szövegek értelmezésben való aktív részvétel	Szöveg bemutatása, szövegek értelmezésében való aktív részvétel	20%
	Vitákban való aktív részvétel	Az ellenőrzés folyamatosan történik végig a félév során, a vitákban való állandó, aktív részvétel révén	10%
9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
- Az előadásokon 70%-os, a szemináriumokon 100%-os részvétel - Minimum egy szemináriumi szöveg bemutatása a félév folyamán - A vitákban, szövegek megbeszélésében való állandó, aktív részvétel			

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)⁶

	☐	A fenntartható fejlődés általános ikonja						
								
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
								Nem alkalmazható
X	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kitöltés időpontja:

Előadás felelőse:

Szeminárium felelőse:

2026. 04. 09.

dr. Szigeti Attila egyetemi adjunktus

dr. Szigeti Attila egyetemi adjunktus

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató:

dr. Nagy Róbert-Miklós egyetemi docens

⁶ Válasszon ki egyetlen olyan ikont, amely az [Egyetemi folyamatban történő alkalmazására vonatkozó eljárás](#) szerint legjobban illeszkedik az adott tantárgyhoz. Ha a tantárgy általánosságban foglalkozik a fenntartható fejlődéssel (pl. bemutatja/bevezeti a fenntartható fejlődés általános kereteit stb.), akkor a Fenntartható Fejlődés általános ikonja rendelhető hozzá. Ha egyetlen ikon sem vonatkozik a tantárgyra, válassza az utolsó opciót: „Nem alkalmazható”.